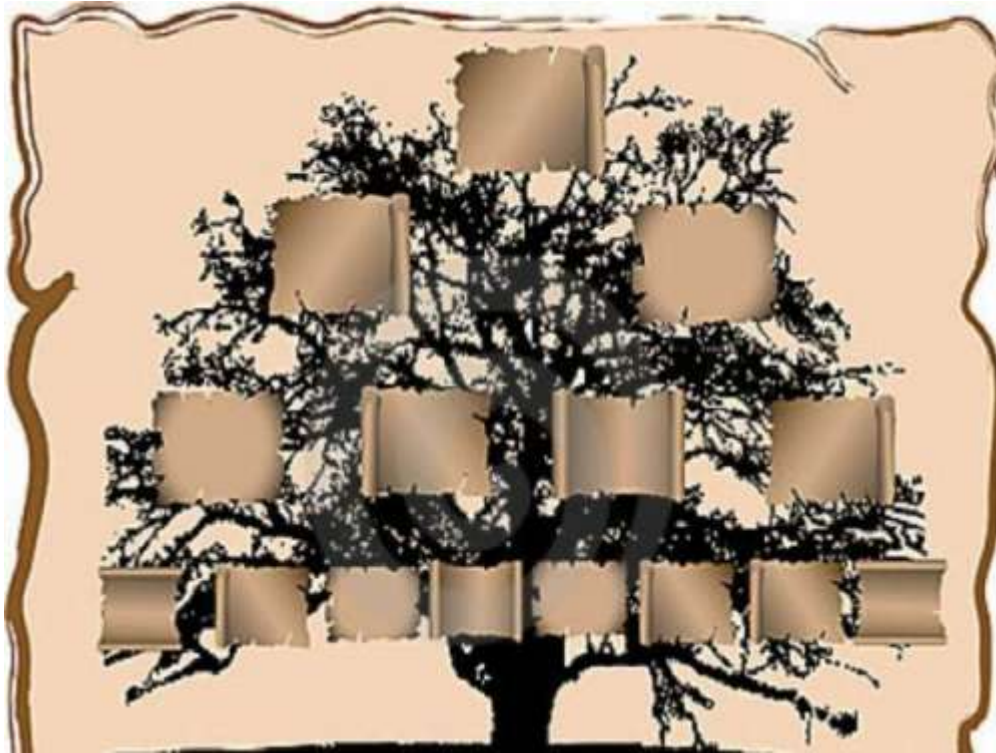

Τι σημαίνει το επώνυμό σας; Δείτε από πού

Όπως ακριβώς τα

ονόματα έτσι και τα επώνυμα (ή «τα οικογενειακά μας ονόματα» αν θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε την ορολογία του Μανώλη Τριανταφυλλίδη) όχι μόνο σημαίνουν κάτι, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις μπορούν να μας δώσουν στοιχεία για τη γεωγραφική καταγωγή τους, την παλαιότητά, ακόμη και τη γλωσσική τους ιδιαιτερότητα.

«Τα περισσότερα ελληνικά επώνυμα προέρχονται συνήθως είτε από τοπωνύμια-όπως Μανιάτης από τη Μάνη, Μωραΐτης από το Μοριά- είτε από διάφορα παρατσούκλια τα οποία ενέπνεαν στους ανθρώπους», αναφέρει η κ. Φούλα Πισπιρίγκου, φιλόλογος, και προσθέτει: «Από εκεί και πέρα υπάρχουν και μερικές καταλήξεις οι οποίες υποδηλώνουν καταγωγή, όπως για παράδειγμα τα σε 'ίδης' και 'άδης' που είναι καταλήξεις των Ποντίων, τα σε 'ογλου' που είναι Μικρασιατικά και σημαίνουν ο γιος του τάδε, το 'πουλος' που απαντάται στην Πελοπόννησο, το «άκος» στη Μάνη και το «άκης» που είναι κρητικό». Συνοψίζοντας, λοιπόν, μπορούμε να διακρίνουμε τα επώνυμα σύμφωνα με τη σημασία τους σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες, που δηλώνουν αντίστοιχα

βαφτιστικό όνομα, καταγωγή, επάγγελμα και παρατσούκλια (ή προσωνύμια).

Πατρωνυμικά: Αυτά που χρησιμοποιούν για ρίζα τους βαφτιστικά ονόματα, είναι μαζί με τα παρατσούκλια το συχνότερο είδος των οικογενειακών ονομάτων. Τα συναντούμε σε ονομαστική πτώση (π.χ. Κωστής, Γεωργής), σε γενική (π.χ. Γεωργίου, Δημητρίου), αλλά και με πολλές καταλήξεις ή υποκοριστικά (π.χ. Στεφανίδης, Αθανασούλας).

Μητρωνυμικά: Αυτά τα οποία βασίζονται στο όνομα της μητέρας, για παράδειγμα Κώστας Ελένης (δηλαδή ο Κώστας της Ελένης). Είναι αρκετά σπάνια και χωρίζονται και αυτά σε κατηγορίες ανάλογα με το επάγγελμα της μητέρας ή του άντρα της (Καλογραίας, Μακαρονούς, Μαρμής, Τσαγκαρίνας), την καταγωγή της μητέρας (Αμουργιανής, Αραπίνης, Βλάχας), ακόμα και το... ελάττωμα της μητέρας (Βουβής, Καμπούρας).

Εθνικά: Είναι τα επώνυμα τα οποία δηλώνουν καταγωγή και φανερώνουν τον τόπο που γεννήθηκε ή έζησε αυτός που έχει το όνομα. Αναφέρονται συνήθως σε χωριά ή ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές και οι καταλήξεις τους είναι δεκάδες. Οι πιο συνηθισμένες είναι οι εξής:

- (ι)ώτης: Τσιριγώτης, Λεπενιώτης, Ανδριώτης, Ηπειρώτης κτλ.

-ίτης: Μπεγλίτης, Πολίτης, Αργυροκαστρίτης κτλ.

-ιανός: Κουταλιανός, Ελεκιστριάνος, Ψαριανός, Σακαρετσιάνος, Χρυσοβιτσιάνος κ.α.

-ινός: Πατρινός, Παργινός, Ζακυνθινός, Καλαβρυτινός

-αίος: Κερκυραίος, Ρωμαναίος κτλ.

Επαγγελματικά: Επώνυμα τα οποία δηλώνουν επαγγέλματα τα οποία χάνονται στα βάθη των αιώνων. Από τα βυζαντινά χρόνια (Αμπελάς, Λαχανάς, Ζωναράς, Καμπανάρης, Γραμματικός, Παλαιολόγος, Δούκας, Λογοθέτης) μέχρι τα νεοελληνικά (Γελαδάρης, Αρκουδάρης, Περιβολάρης, Ψαράς, Σαμαράς, Κουρέας, Ασβεστάς, Βαγενάς).

Παρατσούκλια: Αποτελούν τον κύριο όγκο των επωνύμων μαζί με τα πατρωνυμικά και προέρχονται κατά κύριο λόγο από χαρακτηρισμούς που βασίζονται σε σωματικές (Βραχνός, Ζερβός, Καμπούρης, Λεβέντης), πνευματικές και ηθικές ιδιότητες (Βιαστικός, Αγέλαστος, Θλιμμένος, Κατεργαράκος). Μπορούν να προέρχονται όμως και από παρομοιώσεις με ζώα (Αλεπουδέλης, Γάτος, Ζυγούρης,

Λύκος, Ποντικής), με φυτά (Γαρούφαλος, Καρπούζης, Πιπέρης, Ρεβίθης) ή να υποδηλώνουν συγγένεια και ηλικία (Εγγονόπουλος, Κανακάρης, Ορφανός, Παπούλιας, Πατέρας).

Τα επώνυμα όμως, δεν εμφανίστηκαν μόνο με τον αρχικό τους τύπο. Πολλά από αυτά σχηματίζουν παράγωγα με διάφορες καταλήξεις ή είναι σύνθετα με την βοήθεια λέξεων οι οποίες χρησιμεύουν ως πρώτο συνθετικό. Όσον αφορά τις καταλήξεις, αποτελούν ένα γλωσσικό... GPS για να καταλάβουμε από ποιο μέρος της Ελλάδας κατάγεται κάποιος. Έτσι έχουμε τα εξής:

-ίδης: Πόντος (Τουντουλίδης, Κοντογιαννίδης, Πετρίδης)

-άδης: Πόντος (Γεωργιάδης, Καλγρεάδης, Φωτιάδης)

-ούδης ή - ουδάς: Μακεδονία - Θράκη (Λαμπρινούδης, Νικολούδης, Σπανούδης, Φραγκούδης, Ψαρούδας, Μαρούδας)

-όγλου: Μικρά Ασία (Πεσμαζόγλου, Κουρατζόγλου, Ασλάνογλου)

-άκης: Κρήτη (Παπαδάκης, Σαββάκης)

-άκος: Μάνη (Παντελάκος, Δημητράκος, Μαυροειδάκος)

-πουλος: Κυρίως στην Πελοπόννησο (Νικολακόπουλος, Αβραμόπουλος, Ανδρικόπουλος)

-άτος: Κεφαλονιά (Δημητράτος, Γιανουλάτος, Γερολυμάτος)

-έλης: Μυτιλήνη, Αίβαλί, Λήμνο, Ίμβρο (Παπαδέλης, Χαμαλέλλης, Χωριατέλλης, Ξαφέλλης, Κοντέλλης)

-ούσης: Χίος (Χαλκούσης, Παϊδούσης)

Ας δούμε λοιπόν την ετυμολογία μερικών εκ των πιο συνηθισμένων ελληνικών επωνύμων:

Παλαιολόγος: Από το μτγν.ρημ.παλαιολογώ, λέω, ομιλώ περί αρχαίων-παλαιών πραγμάτων. Επώνυμο της τελευταίας δυναστείας του Βυζαντίου. Συνηθέστατο επώνυμο σήμερα, κυρίως λόγω της χρησιμοποίησης του «Παλαιολόγος» ως βαφτιστικού.

Βασιλόπουλος: Αρκετά συνηθισμένο επώνυμο, με προφανή προέλευση από το βαφτιστικό Βασίλειος, με το επίσης σύνηθες τρόπο σχηματισμού επωνύμου με την

κατάληξη -όπουλος.

Οικονόμου: Συχνότατο ελληνικό επώνυμο, κυρίως λόγω της σημασίας της λέξης οικονόμος ως εκκλησιαστικός αξιωματούχος, κληρικός, υπεύθυνος κυρίως για την οικονομική διαχείριση εκκλησίας ή μοναστηριού.

Παπαδόπουλος: Γιος ή απόγονος του παπά (παπαδοπαίδι), ίσως το πολυπληθέστερο όνομα στην Ελλάδα μαζί με την κατάληξη -οπουλος.

Καραγιάννης: Σύνθετο όνομα από τούρκικη λέξη kara = μαύρος, μελαχρινός συν το βαφτιστικό όνομα Γιάννης.

Κωνσταντόπουλος: Γιος ή απόγονος του Κωνσταντίνου. Ο Κωνσταντίνος προέρχεται από το λατινικό Constantinus.

Αγγελόπουλος : Επώνυμο πατρωνυμικό που προέρχεται από το βαφτιστικό όνομα Άγγελος συν την κατάληξη -όπουλος.

Ρήγας: Από το νεοελληνικό ρήγας, λαϊκότροπα ο βασιλιάς (μεσαιωνικό ρήγας). Προέρχεται από το ελληνιστικό ρηξ, αιτιατική ρήγα, που προέρχεται από το λατινικό rex.

Χατζής: Σύνηθες πρόθεμα σε πολλά ελληνικά επίθετα(Χατζηνικολάου, Χατζηδημητρίου, Χατζόπουλος, Χατζίδης , Χατζηδάκης κ.α.). Σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη: Άτονη προτακτική λέξη που ακολουθείται πάντα από το ενωτικό (-) και έμπαινε πριν από βαφτιστικά ή οικογενειακά ονόματα ως τιμητικός τίτλος για να δηλώσει ότι ένας ορθόδοξος χριστιανός επισκέφτηκε ως προσκυνητής τους Άγιους Τόπους.

Βουδούρης: Επώνυμο το οποίο έχει την ίδια αρχή με το Μπουντούρης, προέρχεται απο τη δημόδη/διαλεκτική λέξη βουδούρης (μπουντούρης) που δηλώνει το βραχύσωμο και παχύ άνθρωπο .Η λέξη προέρχεται απο το τουρκικό bodur, με την ίδια σημασία.

Μίχας: Πρόκειται για αρβανίτικη παραλλαγή του ονόματος Μιχαήλ-Μιχάλης. Σε ελληνόφωνους πληθυσμούς η υποκοριστική παραλλαγή του ονόματος ήταν συνήθως "Μίχος".

Περδικάρης: Επαγγελματικό επώνυμο, απο το ουσ. περδικάρης(παλαιοτ. περδικάριος), απο το ουσ. πέρδικα(

Πολίτης: Η ετυμολογία του επωνύμου αυτού είναι προφανής. Η περίπτωση να προέρχεται από μια οποιαδήποτε πόλη, εκτός από την Πόλη, δεν είναι τόσο πιθανή επειδή δεν υπήρχε λόγος να μην σχηματιστεί το επώνυμο π.χ. Γιαννιώτης από τα

Γιάννενα, Σμυρνιός από τη Σμύρνη κ.ο.κ.

Πηγή: briefingnews.gr